

Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo ir mokslo komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai
Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Kopija:

Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijai
Nacionalinei švietimo agentūrai
Lietuvos įtraukties švietime centrui
Žmonių su negalia teisių komisijai prie Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos

Dėl Švietimo įstatymo Nr. I-1489 14, 28, 29 straipsnių pakeitimo

2024 m. vasario 9 d.

Džiaugiamės pasirinktu principiniu politinės valdžios nusiteikimu toliau stiprinti ir plėtoti įtraukties principo įgyvendinimą Lietuvos ugdymo įstaigose ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos iki šiol nuosekliai vykdytais veiksmais.

Tačiau atkreipiame dėmesį, kad 2023 m. gruodžio 14 d. Seimo narių registruotas pasiūlymas dėl Švietimo įstatymo Nr. I-1489 14, 28, 29 str. pakeitimo projekto (toliau Įstatymo projektas) nebuvo derintas su socialiniais partneriais, įskaitant ir Nacionalinį švietimo NVO tinklą. Skubotas ir neįtraukus teisėkūros procesas ne tik kelia nepasitikėjimą politikais, bet ir darys neigiamą poveikį įtraukties principo švietime įgyvendinimui mokyklose ir savivaldybėse, ypač tose, kuriose vertybinės nuostatos šiuo klausimu yra silpnos.

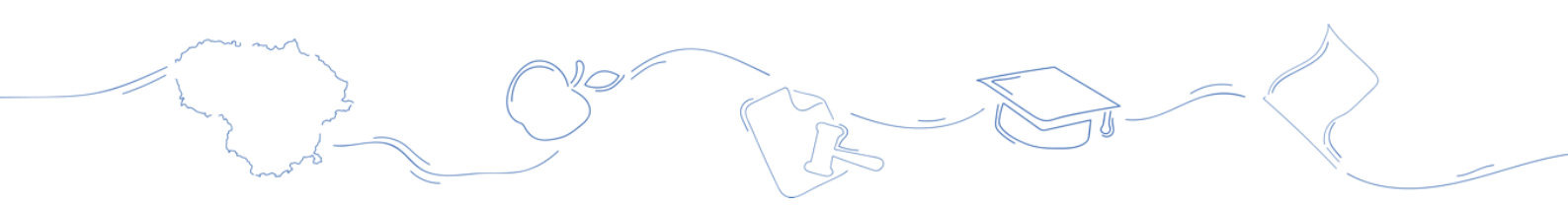
Mūsų požiūriu Įstatymo projektas sudaro galimybę savivaldybėms ir mokykloms išlaikyti esamą segreguotą švietimo sistemą, t.y. ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius specialiosiose mokyklose arba specialiose klasėse ar grupėse, nevertinant individualių mokinių poreikių ir galimybių atliepti jų poreikius bei pritaikyti sąlygas jiems mokytis bendrosios paskirties mokyklose. Taip pat Įstatymo projekte nenumatytos nuostatos, įtvirtinančios savivaldybių ir bendrosios paskirties mokyklų pareigą toliau plėtoti ir stiprinti įtraukties principo įgyvendinimą, bet sukuriama prielaidos nepagrįstai (pasiremiant subjektyvia objektyvių priežasčių interpretacija) nukreipti didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius į kitas mokyklas, kurios, tikėtina, dažnu atveju bus specialiosios mokyklos.

Siekiamo, kad Įstatymo pakeitimai atitiktų Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatas, ypač dėl nediskriminavimo dėl negalios ir tinkamo sąlygų pritaikymo, ir užtikrintų mokinių su negalia ir turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, įskaitant didelius ir labai didelius poreikius, *galimybę įgyti visiems tinkamą, kokybišką ir nemokamą pradinį išsilavinimą ir vidurinį išsilavinimą lygiai su kitais asmenimis tose bendruomenėse, kur jie gyvena*. Iš esmės pritardami Vytauto Didžiojo Universiteto 2024 m. sausio 25 d. (raštas Nr. ŠA-SR-16), Žmonių su negalia teisių stebėsenos komisijos prie Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos 2024 m. sausio 19 d. (raštas Nr. (1.4)S-37) ir Lietuvos negalios organizacijų forumo 2024 m. vasario 5 d. (raštas Nr. 1242) siūlymams, teikiame siūlymus dėl Įstatymo projekto nuostatų tobulinimo.

1 straipsnis. 14 straipsnio 3 dalies pakeitimas

Pakeitimas sudaro prielaidas mokyklų vadovams ir jų dalininkams be pagrįstų priežasčių – individualių poreikių įvertinimo ir (galimo) sąlygų pritaikymo – nepriimti asmenų, turinčių didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, į bendrosios paskirties mokyklas ir nukreipti juos į šiuo

metu veikiančias specialiąsias mokyklas, arba formuoti naujus „rezervatus“ (specialias klases ar grupes) bendrosios paskirties mokyklose. Atsižvelgiant į tai, kad pedagoginės psichologinės tarnybos yra pavaldžios savivaldybėms, tam tikrais atvejais joms gali būti sudėtinga priimti nešališkus, objektyviai pagrįstus sprendimus. Todėl rengdamos rekomendacijas dėl išskirtiniais atvejais ugdymo grupėje ar klasėje, skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, tarnybos turėtų konsultuotis ir derinti savo siūlymus su nepriklausomais specialistais. Siūlome keisti šio straipsnio formuluotę taip, kaip nurodyta žemiau, arba iš viso atsisakyti pakeitimo.

...Pedagoginė psichologinė tarnyba, asmenims dėl įgimtų ar įgytų sutrikimų turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, atsižvelgusi į sutrikimų pobūdį, įvertinusi asmens specialiuosius ugdymosi poreikius ir mokyklos (galimą) sąlygų pritaikymą bei atsižvelgusi į Lietuvos įtraukties švietimo centro rekomendacijas, ~~atskirtais išskirtiniais atvejais~~ rekomenduoja ugdytis grupėje ar klasėje, skirtoje mokiniams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, bendrosios paskirties mokykloje...

2 straipsnis. 28 straipsnio 6 dalies pakeitimas

Pakeitimas sudaro sąlygas segreguoti mokyklas ir didinti mokinių atskirtį, t.y. galimybę siųsti visus specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius į vieną ar kelias savivaldybės mokyklas ar jų padalinius, tokiu būdu kuriant naujus „rezervatus“ specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Pakeitimas taip pat nenumato savivaldybių ir mokyklų įsipareigojimo plėtoti ir stiprinti įtraukties principo įgyvendinimą kiekvienoje mokykloje¹. Todėl siūlome papildyti šią nuostatą, numatant mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, imties kriterijų kiekvienoje mokykloje, įskaitant ir jos padalinius.

...Savivaldybė užtikrina, kad ~~pakankamą~~ mokykloje, kuriose, pripažįstant ugdymosi poreikių įvairovę, atsižvelgiant į kiekvieno individualius gebėjimus ir specialiuosius ugdymosi poreikius, būtų sukuriama lygios galimybės kiekvienam mokytis drauge su bendraamžiais, remiantis patvirtintais savivaldybės įtraukties planais ir jų įgyvendinimo stebėsenos rodikliais ~~tinklą~~. Mokykloje ir kiekviename jos padalinyje bendras mokinių su specialiaisiais ugdymosi poreikiais skaičius negali viršyti 20 proc. mokykloje ar jos padalinyje besimokančių mokinių...

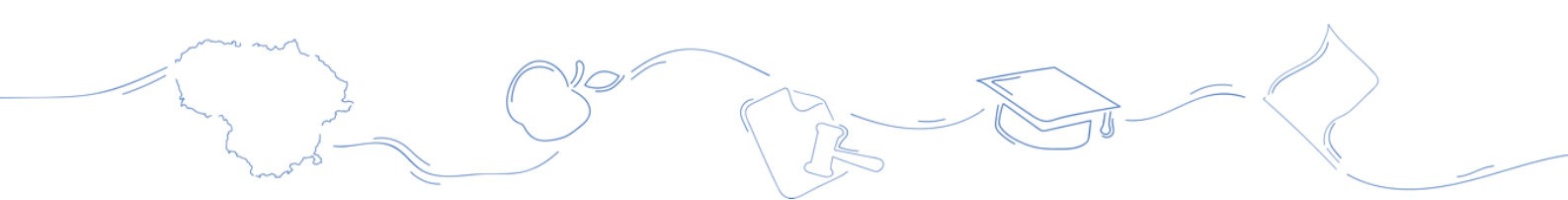
3 straipsnis. 29 straipsnio pakeitimas (papildymas nauja 3¹ dalimi).

Pakeitimas prieštarauja JT Neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatai dėl nediskriminavimo dėl negalios, sudarydama sąlygas nepagrįstai (dėl objektyvių priežasčių neapibrėžtumo) nukreipti mokinius, turinčius didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, į specialiąsias mokyklas, nesuteikiant šeimoms pasirinkimo galimybės. Atkreipiame jūsų dėmesį, kad galutinio sprendimo teisė, suteikta savivaldybei pavaldžiai Vaiko gerovės komisijai pritarus Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai, neužtikrina kompetentingų ir nešališkų sprendimų, kadangi Vaiko gerovės komisijos yra sudaromos Mero sprendimu.² Švietimo srities specialistų šiose komisijose yra mažuma, todėl siūlome į šį procesą įtraukti savivaldybei nepavaldžią kompetentingą instituciją. Taip pat siūlome numatyti mokyklų individualių poreikių užtikrinimo planų ir reikiamų lėšų jų įgyvendinimui parengimą.

*Jei vaikui pedagoginės psichologinės tarnybos yra nustatyti ~~dideli ar~~ labai dideli specialieji ugdymosi poreikiai ir mokykla negali užtikrinti tinkamo pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijų dėl ugdymo pritaikymo ir (ar) švietimo pagalbos teikimo įgyvendinimo, mokyklos vadovas privalo apie tai informuoti savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (dalyvių susirinkimą). Mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) ir mokyklos vadovas turi imtis reikiamų priemonių, užtikrinti tinkamą ~~vaiko mokinio~~, kuriam nustatyti ~~dideli ar~~ labai dideli specialieji ugdymosi poreikiai, ugdymą **jam priskirtoje (pagal jo deklaruotą gyvenamą vietą)***

¹ Atkreipiame dėmesį, kad šiame straipsnyje kalbama apie užtikrinimą asmenims ugdytis ir jų teisę mokytis valstybine kalba, todėl įterpta nuostata apie įtrauktį mokyklų tinklą, mūsų nuomone, iškrenta iš konteksto.

² Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas, 30 str., 3 d.

mokykloje, jei vaiko deklaruota gyvenamoji vieta yra priskirtoje mokyklos aptarnavimo teritorijai. Jei dėl objektyvių priežasčių to padaryti negalima dėl neproporcingos ar nepagrįstos naštos, savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) ar jos įgaliotas asmuo kreipiasi į Nacionalinę švietimo agentūrą [arba Lietuvos įtraukties švietime centrą ar kitą nepriklausomą kompetentingą instituciją], pateikdami mokyklos individualių poreikių užtikrinimo planą.

Remiantis Nacionalinės švietimo agentūros [arba Lietuvos įtraukties švietime centro] rekomendacija, mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas) ar jos įgaliotas asmuo gali turi tėvams (globėjams, rūpintojams) argumentuotai pasiūlyti parinkti kitą ne mažiau nei dvi mokyklas, iš kurių bent viena bendrosios paskirties mokykla, galinčiąs užtikrinti mokiniui reikalingą ugdymo pritaikymą ir (ar) švietimo pagalbos teikimą pagal pedagoginės psichologinės tarnybos rekomendacijas, kartu pateikiant ir mokinio pavėžėjimo sąlygas. Tėvams (globėjams, rūpintojams) nesutikus su mokyklos savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos (dalyvių susirinkimo) ar jos įgalioto asmens pateiktu pasiūlymu, sprendimą dėl to, kuri mokykla gali geriausiai užtikrinti vaikui ugdymo pritaikymą ir (ar) švietimo pagalbos teikimą priima savivaldybės vaiko gerovės komisija pritarus Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai.“

Tikime, kad visi siekiame kuo sklandesnio įtraukties principo įgyvendinimo visose Lietuvos ugdymo įstaigose, todėl esame pasirengę bendradarbiauti tobulinant aukščiau nurodytas Švietimo įstatymo nuostatas, kurios padėtų rasti visoms suinteresuotoms šalims (mokiniam ir jų tėvams, mokytojams ir mokyklų vadovams bei savivaldybėms) geriausius sprendimus.

Nacionalinio švietimo NVO tinklo direktorė Judita Akromienė

Lietuvos autizmo asociacijos „Lietaus vaikai“ valdybos pirmininkė Kristina Košel-Patil

Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrijos
PAGAVA valdybos narė Vaida Maziukienė

Siūlymams pritaria:

Lietuvos negalios organizacijų forumas

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba

Lietuvos moksleivių sąjunga

Lietuvos žmogaus teisių centras